DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
30. marts 1993 *

I sag C-328/91,

angående en anmodning, som House of Lords i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i de for nævnte ret verserende sager,

Secretary of State for Social Socurity

mod

Evelyn Thomas,

Frances Iris Cooze,

Joyce Beard,

Sarah Murphy,

Eleanor Ethel Morley,

Equal Opportunities Commission,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT 1979 L 6, s. 24),

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.N. Kakouris, og dommerne G.F. Mancini, F.A. Schockweiler, Diez de Velasco og P.J.G. Kapteyn,

* Processprog: engelsk.

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Evelyn Thomas, Frances Cooze, Joyce Beard, Eleanor Ethel Morley og Sarah Murphy samt Equal Opportunities Commission ved Solicitor og Legal Adviser J. A. Lakin, Equal Opportunities Commission ved Barristers at Law Anthony Lester, Queen's Counsel, Judith Beale, Beverley Lang og Mark Rowland

— Forbundsrepublikken Tyskland ved Ministerialrat Ernst Röder, Forbundsøkonomiministeriet, som befuldmægtiget

— Det Forenede Kongerige ved S. Lucinda Hudson, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, bistået af Richard Plender, Queen's Counsel

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Karen Banks, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 26. november 1992 er afgivet mundtlige indlæg af Evelyn Thomas, Frances Cooze, Joyce Beard, Eleanor Ethel Morley og Sarah Murphy og af Equal Opportunities Commission samt af Det Forenede Kongerige og Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 27. januar 1993,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 27. november 1991 indgået til Domstolen den 17. december 1991 har House of Lords i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt fire præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 7, stk. 1, litra a), i Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT 1979 L 6, s. 24).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en række sager, der verserer mellem Evelyn Thomas, Frances Iris Cooze, Joyce Beard, Sarah Murphy og Eleanor Ethel Morley på den ene side og Adjudication Officer på den anden side vedrørende de pågældende kvinders ret til »severe disablement allowance« (ydelse ved alvorlig invaliditet) eller »invalid care allowance« (plejevederlag).

3 I henhold til den britiske Social Security Act 1975, med senere ændringer, kan personer, der er uarbejdsdygtige, få tilkendt en ydelse ved alvorlig invaliditet, mens personer, der passer en alvorligt invalideret person, kan få tilkendt et plejevederlag. Personer, der har nået pensionsalderen, som er på 65 år for mænd og 60 år for kvinder, er ikke berettiget til disse ydelser.

4 Thomas og Morley fik afslag på deres ansøgninger om ydelse ved alvorlig invaliditet. Begrundelsen herfor var, at de havde nået pensionsalderen på det tidspunkt, hvor de havde opgivet deres arbejde som følge af invaliditet. Cooze, Beard og Murphy fik i lighed hermed afslag på deres ansøgninger om plejevederlag, fordi de havde indgivet deres ansøgninger, efter at de havde nået pensionsalderen.

5 Secretary of State for Social Security har appelleret Court of Appeal's afgørelse om, at de britiske lovbestemmelser strider mod direktiv 79/7, til House of Lords, som har udsat sagen og forelagt Domstolen følgende spørgsmål:

»1) Når en medlemsstat i medfør af artikel 7, stk. 1, litra a), i direktiv 79/7 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring opretholder en pensionsalder, der er forskellig for mænd og kvinder for så vidt angår ydelse af alders- og arbejdsophørspensioner, er den undtagelse, der kan gøres i medfør af ordene 'eventuelle følger ... for andre ydelser' i artikel 7, stk. 1, litra a), da begrænset til

a) bestemmelser i ordninger vedrørende disse andre ydelser, som er nødvendige for, at ordningerne kan fungere i overensstemmelse med ordningerne vedrørende alders- og arbejdsophørspensioner, uden at der opstår ulogiske, uretfærdige eller absurde konsekvenser, eller

b) bestemmelser i ordninger vedrørende disse andre ydelser, som medlemsstaten diskretionært, men under overholdelse af proportionalitetsprincippet, har sammenkædet med bestemmelser i alders- og arbejdsophørspensionsordninger, eller

c) andre bestemmelser, og i bekræftende fald hvilke?

2) Hvis proportionalitetsprincippet finder anvendelse, skal medlemsstaten da godtgøre

a) at bestemmelsen er hensigtsmæssig og nødvendig for at nå medlemsstatens mål, eller

b) at bestemmelsen er hensigtsmæssig og nødvendig for at nå formålet med direktiv 79/7, eller

c) både a) og b), eller

d) at bestemmelsen blev vedtaget med henblik på at formindske de samlede diskriminerende virkninger af, at pensionsalderen for mænd og kvinder er forskellig, mest muligt eller begrænse dem, eller

e) at et andet kriterium er opfyldt, og i bekræftende fald hvilket?

3) Kan medlemsstaten i henhold til artikel 7, stk. 1, litra a),

a) påberåbe sig statistiske oplysninger vedrørende det mønster, der tegner sig med hensyn til mænds og kvinders arbejdsliv og pensionering med henblik på at retfærdiggøre den forskellige behandling af mænd og kvinder, eller

b) påberåbe sig undtagelsen til trods for, at den, der ansøger om ydelsen, i det konkrete tilfælde kan godtgøre, at hun, selv om hun har passeret pensionsalderen, rent faktisk ikke modtager alders- eller arbejdsophørspension, og/eller at hun ville have været i arbejde, hvis den pågældende risiko (invaliditet eller alvorlig uarbejdsdygtighed) ikke var indtrådt?

4) Når det i national ret bestemmes, at pensionsalderen for ydelse af alders- og arbejdsophørspension skal være 60 år for kvinder og 65 år for mænd, og at der skal gælde en ordning for ydelser ved invaliditet for personer i den erhvervsaktive alder, kræves det da efter direktiv 79/7, at en medlemsstat anvender samme øverste aldersgrænse (hvis der findes en sådan) for både mænd og kvinder, når den fastlægger rækkevidden af ordningen vedrørende invaliditetsydelser?«

6 Hvad angår hovedsagernes faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb samt de skriftlige indlæg for Domstolen henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

7 Før det første spørgsmål besvares, må det indledningsvis fastslås, at parterne i hovedsagerne er omfattet af direktiv 79/7's personelle anvendelsesområde, og at de lovbestemte ordninger, der er indbragt for den nationale ret, for så vidt som de skal sikre beskyttelsen mod risikoen for invaliditet, henhører under direktivets artikel 3, stk. 1, litra a). Det skal desuden bemærkes, at nationale regler som de, der beskrives af den forelæggende ret, og som afskærer kvinder over 60 år fra at få tilkendt de pågældende ydelser, mens mænd kan få del i disse, indtil de er fyldt 65 år,

er diskriminerende og derfor kun kan berettiges i medfør af artikel 7, stk. 1, litra a), i direktiv 79/7, hvoraf det fremgår, at direktivet ikke er til hinder for, at medlemsstaterne kan bestemme, at fastsættelse af pensionsalderen for ydelse af alders- og arbejdsophørspensioner og eventuelle følger heraf for andre ydelser undtages fra direktivet.

8 Hvad angår spørgsmålet om rækkevidden af den undtagelse, der omhandles i denne bestemmelse, må det først understreges, at i betragtning af den grundlæggende betydning af princippet om ligebehandling, som Domstolen så ofte har fremhævet, må de i artikel 7, stk. 1, litra a), i direktiv 79/7 fastsatte undtagelser fra forbudet mod forskelsbehandling på grundlag af køn fortolkes snævert (jf. dom af 26.2.1986, sag 152/84, Marshall, Sml. s. 723, præmis 36, og af 26.2.1986, sag 262/84, Beets-Proper, Sml. s. 773, præmis 38).

9 Domstolen fastslog desuden i dom af 7. juli 1992 (sag C-9/91, Secretary of State for Social Security, Sml. I, s. 4297, præmis 15), at selv om det i betragtningerne til direktiv 79/7 ikke præcist er angivet, hvad grunden til disse undtagelser er, kan det af karakteren af de i direktivets artikel 7, stk. 1, fastsatte undtagelser udledes, at fællesskabslovgiver havde til hensigt at tillade medlemsstaterne midlertidigt at opretholde de fordele, der var tildelt kvinder med hensyn til arbejdsophør, for gradvist at sætte dem i stand til at indrette deres pensionsordninger i den henseende, uden at bringe ordningernes komplekse økonomiske ligevægt i fare, et forhold, man ikke kunne undgå at tage hensyn til. Domstolen tilføjede, at disse fordele omfatter kvindelige arbejdstageres mulighed for at få udbetalt pension på et tidligere tidspunkt end mandlige arbejdstagere, således som fastsat i artikel 7, stk. 1, litra a), i direktiv 79/7.

10 I denne dom, som ikke vedrørte de eventuelle følger, en forskellig pensionsalder for mænd og kvinder kan få for andre ydelser, men drejede sig om forskelsbehandling med hensyn til bidragsperioder, fortolkede Domstolen artikel 7, stk. 1, litra a), således, at det ifølge bestemmelsen, med henblik på ydelse af alders- og arbejdsophørspensioner, er tilladt at fastsætte en lovbestemt pensionsalder, som er forskellig for de to køn, og at udøve en forskelsbehandling, der nødvendigvis er knyttet til denne forskel.

11 Kravet om en sådan tilknytning gælder dog af samme årsager også for de diskriminerende følger, det kan få for andre ydelser, at der fastsættes en forskellig pensionsalder for mænd og kvinder med henblik på ydelse af alders- og arbejdsophørspension.

12 Det følger heraf, at forskelsbehandling i forbindelse med ordninger vedrørende andre ydelser end alders- og arbejdsophørspensioner kun kan berettiges af en forskellig pensionsalder for de to køn, hvis denne forskelsbehandling er objektivt nødvendig med henblik på at undgå, at den økonomiske ligevægt i den sociale sikringsordning forstyrres, eller med henblik på at sikre sammenhængen mellem ordningen vedrørende arbejdsophørspensioner og ordningen vedrørende andre ydelser.

13 Selv om det i en præjudiciel sag er den nationale ret, som skal tage stilling til, om der i den konkrete sag foreligger en sådan nødvendighed, er Domstolen, hvis opgave det er at give den nationale ret fyldestgørende svar, kompetent til, på grundlag af det i hovedsagen oplyste, samt de for Domstolen afgivne skriftlige og mundtlige indlæg, at vejlede den nationale ret på en sådan måde, at denne kan træffe sin afgørelse.

14 Hvad angår behovet for at sikre den økonomiske ligevægt mellem alderspensionsordningen og ordningerne vedrørende andre ydelser må det påpeges, at det ikke har nogen direkte indflydelse på den økonomiske ligevægt i bidragsbetingede pensionsordninger, at personer, der har været udsat for visse risici, tilkendes ydelser under ikke-bidragsbetingede ordninger, heriblandt ydelse ved alvorlig invaliditet og plejevederlag, uanset om disse personer har ret til en alderspension baseret på indbetalte bidrag.

15 Som generaladvokaten i øvrigt bemærker i punkt 10 i forslaget til afgørelse, er det heller ikke nødvendigt at forskelsbehandle mænd og kvinder i forbindelse med ikke-bidragsbetingede ordninger, heriblandt ordningerne vedrørende ydelse ved alvorlig invaliditet og plejevederlag, for at bevare den økonomiske ligevægt i hele socialsikringssystemet. Det skyldes navnlig, at der er fastsat nationale regler til undgåelse af, at ydelser, såsom ydelse ved alvorlig invaliditet og plejevederlag, oppebæres samtidig med alderspension, og at disse ydelser reelt erstatter ydelser, der udbetales under andre ikke-bidragsbetingede ordninger, heriblandt bistandshjælp til personer uden tilstrækkelige midler til livets opretholdelse.

16 Hvad angår besvarelsen af sammenhængen mellem ordninger vedrørende f.eks. ydelse ved alvorlig invaliditet og plejevederlag på den ene side og pensionsordningerne på den anden side må det bemærkes, at Det Forenede Kongeriges argument om, at formålet med disse ydelser er at erstatte en indtægt, såfremt forsikringsbegivenheden indtræder, på ingen måde generelt hindrer, at disse ydelser tildeles kvinder, der har overskredet pensionsalderen, men tværtimod berettiger, at der i tilfælde som de i hovedsagen omhandlede udbetales disse ydelser.

17 Domstolen har i ovennævnte Marshall-dom netop knæsat kvinders ret til at være erhvervsaktive, efter at de har passeret den alder, hvor de har ret til at modtage alderspension, dvs. mindst indtil de når den alder, hvor mænd antages at gå på pension.

18 Såfremt kvinder fortsætter med at arbejde — hvilket de i øvrigt har ret til ifølge national lovgivning, også efter at de har overskredet den sædvanlige pensionsalder for kvinder, og før de har nået den sædvanlige pensionsalder for mænd, eller de, selv om de har nået den sædvanlige pensionsalder, endnu ikke modtager nogen form for alderspension — har de i tilfælde af forsikringsbegivenhedens indtræden ret til at modtage ydelser såsom ydelse ved alvorlig invaliditet eller plejevederlag.

19 Om Det Forenede Kongeriges argument om, at langt den overvejende del af alle kvinder modtager alderspension, når de er fyldt 60 år, skal det blot bemærkes, at tildelingen af ydelser, såsom ydelse ved alvorlig invaliditet eller plejevederlag til kvinder, der endnu ikke modtager alderspension, selv om de har passeret den sædvanlige pensionsalder, må betragtes som en individuel rettighed, som de ikke kan fratages med den begrundelse, at deres situation statistisk set er usædvanlig i forhold til de fleste andre kvinders.

20 Af de ovenfor anførte grunde må House of Lords' første spørgsmål besvares med, at såfremt en medlemsstat i medfør af artikel 7, stk. 1, litra a), i direktiv 79/9 fast-

sætter en pensionsalder, der er forskellig for mænd og kvinder, for så vidt angår ydelse af alders- og arbejdsophørspensioner, omfatter den undtagelse, der kan gøres i medfør af ordene »eventuelle følger heraf for andre ydelser« i artikel 7, stk. 1, litra a), kun den forskelsbehandling, som forekommer i de andre ordninger vedrørende ydelser, og som nødvendigvis og objektivt er knyttet til forskellen i pensionsalder.

21 I betragtning af svaret på det første præjudicielle spørgsmål er det ikke fornødent at besvare de øvrige tre spørgsmål.

Sagens omkostninger

22 De udgifter, der er afholdt af forbundsregeringen, af Det Forenede Kongerige og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for den nationale domstol, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af House of Lords ved dom af 17. december 1991, for ret:

Såfremt en medlemsstat i medfør af artikel 7, stk. 1, litra a), i Rådets direktiv 79/9/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om

ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring fastsætter en pensionsalder, der er forskellig for mænd og kvinder, for så vidt angår ydelse af alders- og arbejdsophørspensioner, omfatter den undtagelse, der kan gøres i medfør af ordene »eventuelle følger heraf for andre ydelser« i artikel 7, stk. 1, litra a), kun den forskelsbehandling, som forekommer i de andre ordninger vedrørende ydelser, og som nødvendigvis og objektivt er knyttet til forskellen i pensionsalder.

Kakouris Mancini

Schockweiler Diez de Velasco Kapteyn

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. marts 1993.

J.-G. Giraud

Justitssekretær

C.N. Kakouris

Formand for Sjette Afdeling